PvdA

DE LEDEN ZIJN DE BAAS

Op weg naar directe ledendemocratie

Werkgroep ledendemocratie
10 september 2014

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	pagina 3
Samenvatting	pagina 4
Inleiding	pagina 6
De staande praktijk	pagina 8
De toekomst	pagina 10
Voorstellen	pagina 12
Vormgeving	pagina 17
Kosten	pagina 20
Planning	pagina 21
Dankwoord	pagina 23

VOORWOORD

De werkgroep Ledendemocratie is gevraagd met een voorstel te komen voor meer democratische besluitvorming binnen de PvdA. Dit voorstel is een nadere uitwerking van de commissie Noten, welke in 2013 het rapport *Tussen Leden en Leiders* uitbracht, om te bewerkstelligen dat leden meer invloed krijgen op de besluitvorming binnen de PvdA. De werkgroep is trots de adviezen van de commissie Noten te mogen omzetten in concrete voorstellen. De PvdA is groot geworden door iedereen een stem te geven. In deze historie en traditie past de opdracht die het congres ons heeft meegegeven.

Democratie is meer dan een belangrijke waarde. Uit het geloof in meer ledendemocratie spreekt ook het vertrouwen in de wijsheid van PvdA-leden om te komen tot goede besluiten. Om tot deze goede besluiten te komen is het debat van belang. Georganiseerde tegenspraak verscherpt opvattingen, hetgeen de uiteindelijke besluitvorming ten goede komt. De besluiten zijn namelijk gezamenlijk en gedragen en geven daarmee richting aan het handelen van namens de PvdA opererende politici.

De huidige informatie- en communicatietechnologie maakt het mogelijk om via andere, dan de tot nog toe binnen de PvdA gebruikelijke, wegen het debat te voeren en stemmingen te verrichten. Aan de basis van een debat en een daarop volgende stemming ligt immer een agenda. Die bepaalt immers over welk onderwerp een debat plaatsvindt. Zodra leden meer inspraak krijgen in debatonderwerpen en in meerdere mate bij stemmingen betrokken raken, dienen zij, zo meent de werkgroep, ook meer zeggenschap te hebben over de agenda. De werkgroep Ledendemocratie richt haar vizier in deze notitie dan ook vooral op de punten agenderen, debatteren en stemmen.

De overgang naar meer directe ledendemocratie ziet de werkgroep als een groeiproces. We moeten vernieuwen, maar ook de tijd nemen om er naar toe te groeien. Daarom heeft de werkgroep een groeimodel met heldere piketpalen in de tijd onderdeel gemaakt van dit rapport. Directe ledendemocratie kan alleen een succes worden als dit gepaard gaat met toenemende participatie en verbinding van en met de leden.

Werkgroep Ledendemocratie

SAMENVATTING

Tijdens het Congres van februari 2013 zijn de voorstellen van de commissie Noten, ten aanzien van meer directe invloed voor leden, overgenomen. In de praktijk blijkt het echter lastig om de voorstellen te implementeren. Deze constatering leidt ertoe dat een nadere uitwerking van het rapport Noten nodig is. Om dit te bewerkstelligen heeft het Congres besloten een werkgroep Ledendemocratie aan te stellen, met als hoofdtaak tot een praktische uitwerking te komen van de principes uit het rapport *Tussen leden en leiders*.

In lijn met de commissie Noten stelt de werkgroep Ledendemocratie voor om van representatieve democratie te groeien naar directe democratie. Dit betekent dat leden meer inspraak hebben en meer invloed hebben op de besluitvorming binnen de vereniging. De werkgroep Ledendemocratie heeft gewerkt met een driedeling in de vraagstelling omtrent de verruiming van het ledendemocratische gehalte binnen de PvdA. Deze driedeling omvat achtereenvolgens agenderen, debatteren en stemmen. Met deze driedeling wil de werkgroep Ledendemocratie het hele proces van besluitvorming modelleren.

Hieronder een tabel, welke aangeeft hoe de werkgroep Ledendemocratie in de toekomst de wijzen van agenderen, debatteren en stemmen ziet:

	AGENDEREN	**DEBATTEREN**	**STEMMEN**
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	lid	lid	lid
VOORCONGRES	lid	lid	lid
CONGRES	lid via Voorcongres en via handtekeningen	lid via steunbetuigingen	lid
POLITIEKE LEDENRAAD	lid via handtekeningen	lid	lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

De weg naar directe ledendemocratie kan alleen worden bewandeld indien leden daadwerkelijk participeren. De vormgeving van de ledendemocratie binnen de PvdA moet hierop zijn ingericht. De Werkgroep Ledendemocratie stelt op basis van het voorgaande voor om de volgende gremia te introduceren:

Online Platform

Het Online Platform is een platform waarop alle leden kunnen aangeven welk thema of welke thema's zij behandeld willen zien worden op het Congres. De thema's/onderwerpen die het meest aan steun hebben verworven worden doorgeleid naar het ledenpanel. Het ledenpanel bepaalt vervolgens als adviesorgaan van het presidium of deze punten door worden geleid naar het congres.

Ledenpanel

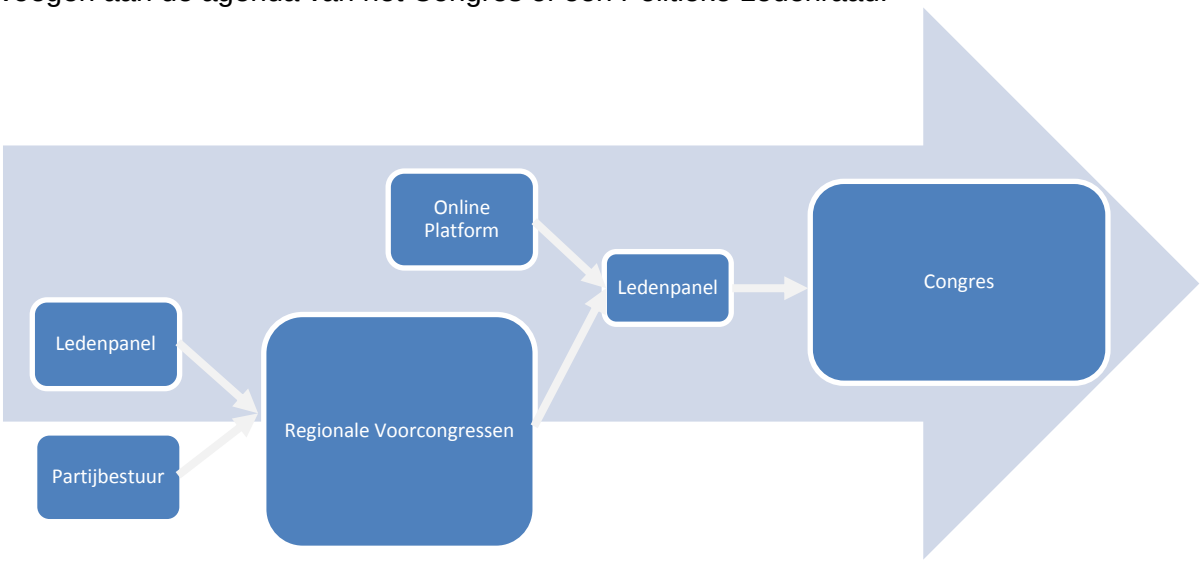
Het Ledenpanel is te vergelijken met het 1Vandaag-opiniepanel. Dit panel buigt zich over de resultaten van het Online Platform en de regionale Voorcongressen. De vijf resultaten die het meest dicht bij elkaar liggen, dus het meest rijp voor debat zijn, worden op de Congresagenda opgevoerd, ter debat.

PvdA-app

De PvdA-app is een instrument dat in elk geval leden in staat moet stellen om te kunnen stemmen. Door te werken met deze app hoeven leden niet per se fysiek aanwezig te zijn bij de stemmingen tijdens een Congres. Leden kunnen als het ware vanaf iedere denkbare plek ter wereld met een internetverbinding hun stem laten horen.

Regionale Voorcongressen
Deze bijeenkomsten vinden drie maanden voor het Congres plaats en vinden in ieder gewest plaats. Hier komen leden samen om de voor hen belangrijke thema's met elkaar te bespreken. Leden nemen aan tafels plaats en formuleren een standpunt/discussiepunt/motie/amendement welke zij vervolgens aan het Ledenpanel ter stemming voorleggen.

Met de vier hierboven nader omschreven tools meent de werkgroep in elk geval ieder lid de mogelijkheid te geven om te agenderen, te debatteren en om te stemmen. De wijze van inrichting leidt ertoe, zo hopen wij, dat het gros aan ingediende moties in blokstemmingen kan passeren, daar de meningsvorming al in het voortraject, namelijk: tijdens de Voorcongressen en het Ledenpanel, heeft plaatsgevonden. Daarnaast blijft de mogelijkheid bestaan voor een individueel lid om door middel van 100 handtekeningen een punt toe te voegen aan de agenda van het Congres of een Politieke Ledenraad.

INLEIDING
In het licht van reeds in juni 2008 aangenomen Congresvoorstellen, heeft het PvdA-Partijbestuur een commissie, onder leiding van Han Noten, ingesteld welke de democratische rechten van het individuele lid onder de loep heeft genomen en de werking van diverse (overleg)organen heeft bestudeerd en geëvalueerd. Deze 'commissie Noten' heeft in 2013 het rapport *Tussen Leden en Leiders*, met daarin diverse verbetervoorstellen, uitgebracht. Belangrijk uitgangspunt hierbij is een balans tussen macht en tegenmacht.

Het Noten-rapport *Tussen leden en leiders* omvat duidelijke doelstellingen om de ledendemocratie binnen de Partij van de Arbeid te verbeteren. De voorstellen moeten de mogelijkheid faciliteren voor partijleden om meer tegenmacht te organiseren op een directe manier, samen met andere partijgenoten. Deze invulling van ledendemocratie heeft, zo meent de werkgroep, als gevolg dat meer leden kunnen participeren dan in het huidige, getrapte, systeem van besluitvorming. Hiermee neemt de invloed van het individuele lid toe. Indien de leden ervoor kiezen om gehoor te geven aan de doelstellingen, zoals geformuleerd in het rapport, dan zijn daar twee voorwaarden aan verbonden:
- de uitdrukkelijke wil om te participeren en om invloed uit te oefenen;
- het vermogen van het Partijkader om Partijleden daadwerkelijk te laten participeren.

Op basis van de hierboven benoemde doelstellingen komt de commissie Noten tot de volgende aanbevelingen:

1) Iedereen stemt real time online daar waar mogelijk. Dat geldt in ieder geval voor verkiezingen van Partijleider, Partijvoorzitter en het vaststellen van Kandidatenlijsten. Maar ook bij belangrijke beslissingen die door een congres genomen worden en die ons inhoudelijk verbinden.
2) We ontkoppelen de eenheid van inhoud plaats en tijd. De organisatie van de ledendemocratie, de manier waarop we het met elkaar regelen, gaat nog steeds uit van het beproefde concept van de vergadering. Mensen ontmoeten elkaar letterlijk op één plek en daar worden ook de onderwerpen besproken én de beslissingen genomen. De commissie denkt dat deze dwingende structuur in deze tijd niet meer nodig is.
3) We introduceren voor iedereen de mogelijkheid om te agenderen. De commissie is van mening dat een activerende ledendemocratie alleen mogelijk is als leden, op zijn minst voor een deel, daadwerkelijk de agenda van te behandelen onderwerpen bepalen.
4) We vragen om nieuwe collectiviteiten. De commissie wil dat er minder amendementen worden ingediend en minder moties, dat minder mensen het woord krijgen. Gelijktijdig is de commissie van mening dat áls er amendementen worden ingediend, áls er moties worden ingediend en áls mensen het woord krijgen, dat dit dan namens een grote groep leden gebeurd. Dan pas krijgt het betekenis en wordt er werkelijke tegenmacht georganiseerd.
5) We creëren een plein waarop leden elkaar kunnen ontmoeten. De commissie adviseert om te onderzoeken hoe gekomen kan worden tot een ontmoetingsplaats voor leden rondom thema's die hen boeien voor de tijd dat zij dat wensen. Een open ruimte zonder procedures en reglementen.
Tijdens het Congres van februari 2013 zijn de voorstellen van de commissie Noten, ten aanzien van meer directe invloed voor leden, overgenomen. In de praktijk blijkt het echter lastig om de vijf bovenstaande voorstellen te implementeren. Hoewel afgelopen jaar hard is gewerkt aan een begin van de uitwerking van de aangenomen voorstellen, blijkt de praktijk nog altijd weerbarstig. Deze constatering leidt ertoe dat een nadere uitwerking van het rapport Noten nodig is. Om dit te bewerkstelligen heeft het Congres besloten een werkgroep Ledendemocratie aan te stellen, met als hoofdtaak tot een praktische uitwerking te komen van de principes uit het rapport *Tussen leden en leiders*.

De werkgroep Ledendemocratie heeft de principes van de commissie Noten uitgewerkt in concrete voorstellen. Deze voorstellen maken het mogelijk de aanbevelingen te implementeren.

Dit rapport gaat in op de achtergrond en de keuzes die hierin zijn gemaakt. Na vaststelling door het congres kan e.e.a. worden vertaald in statutaire bepalingen. Deze “technische verwerking” kan daarna plaatsvinden.

DE STAANDE PRAKTIJK
De werkgroep Ledendemocratie heeft gewerkt met een driedeling in de vraagstelling omtrent de verruiming van het ledendemocratische gehalte binnen de PvdA. Deze driedeling omvat achtereenvolgens:
- agenderen;
- debatteren;
- stemmen.

Met deze driedeling wil de werkgroep Ledendemocratie het hele proces van besluitvorming modelleren. Uiteraard zijn andere indelingen mogelijk, maar menig partijgenoot zal zien dat agenderen, debatteren en stemmen wel de peilers zijn die steeds terugkomen in het besluitvormingsproces.

Vragen die hierbij aan de orde komen zijn, bijvoorbeeld: Wie heeft het recht om te agenderen? Wie mag aan het woord komen tijdens een debat? Wie heeft er uiteindelijk invloed middels het stemmen en in welke mate? De werkgroep heeft gekeken naar de diverse gremia die de vereniging rijk is en aan de hand de bovengenoemde driedeling is geïnventariseerd wat hieromtrent de huidige stand van zaken is. Bijvoorbeeld: bij Algemene Ledenvergaderingen op lokaal niveau kunnen afdelingsleden veelal agenderen, vooraf, of tijdens de vergadering. Ook is het debat open voor alle leden. Vervolgens mogen leden hun stem uitbrengen. Het individuele lid heeft dan dus maximale invloed op de besluitvorming.

De PvdA kent een diversiteit aan gremia op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Dit zijn thans:

- afdeling (lokaal);
- gewest (regionaal);
- congres (nationaal);
- politieke ledenraad (nationaal);
- verenigingsraad (nationaal).

De werkgroep weet dat er binnen de vereniging nog meer overlegvormen bestaan, maar dit zijn veelal, soms tijdelijk, ingestelde commissies met een adviserende rol richting een van de hierboven genoemde gremia. Of het zijn overlegorganen in een meer werkgroep- of netwerkachtige sfeer, waaraan geïnteresseerde leden deel kunnen nemen, wanneer zij dat wensen. In zichzelf zijn dergelijke overlegstructuren niet besluitvormend ten aanzien van de moederpartij. Ten aanzien van werkgroepen en netwerken constateert de werkgroep Ledendemocratie dat deze gremia juist reeds aansluiten bij de adviezen van de commissie Noten. De werkgroep gaat er van uit dat zij hun invloed in de nader uitgewerkte voorstellen kunnen en zullen vergroten.

Naar aanleiding van het bovenstaande ontstaat de volgende inventarisatie van de stand van zaken:

	AGENDEREN	DEBATTEREN	STEMMEN
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	afgevaardigde	afgevaardigde en lid	afgevaardigde
CONGRES	Afgevaardigde en lid via 100 handtekeningen	afgevaardigde en lid	afgevaardigde en lid
POLITIEKE LEDENRAAD	Afgevaardigde en lid via 100 handtekeningen	afgevaardigde en lid	afgevaardigde en lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

De werkgroep constateert dat binnen de vereniging met name op afdelingsniveau sprake is van directe democratie, waarbij leden op directe wijze participeren en invloed uitoefenen.

DE TOEKOMST
De commissie Noten beveelt aan om de directe ledendemocratie verder door te voeren in de PvdA. Om deze door het congres vastgestelde aanbeveling uit te werken doet de werkgroep Ledendemocratie enkele voorstellen. De werkgroep wil tegelijkertijd voorkomen dat er een overvolle agenda ontstaat en er een enorme hoeveelheid aan debatten en stemmingen plaatsvindt. Ten aanzien van agenderen, debatteren en stemmen doet de werkgroep daarom de onderstaande voorstellen:

agenderen
Om leden in staat te stellen om agendapunten aan te dragen stelt de werkgroep voor een online platform in te richten, waar leden agendapunten aan kunnen dragen. Daarnaast worden er regionale (per provincie) voorcongressen georganiseerd. Hierbij stelt de werkgroep het zogenoemde Unesco-model voor; een tafelconferentie.

De resultaten van het Online Platform en de Voorcongressen (lees: de agendapunten die het meeste debat opleveren) gaan vervolgens naar een, eveneens nog in te richten, voor ieder lid toegankelijk online ledenpanel. Op basis van de uitkomst van het ledenpanel worden maximaal vijf voorstellen per agendapunt toegevoegd aan de Congresagenda.

Daarnaast behoud ieder lid de mogelijkheid om via honderd handtekeningen een agendapunt op te voeren tijdens een Congres of een Politieke Ledenraad.

debatteren
Een van de plekken waar het debat tussen de leden onderling gaat plaatsvinden is het nog in te richten Online Platform en het Voorcongres. De andere voor de hand liggende plek voor het debat is uiteraard het Congres zelf. Op het Congres kunnen leden andere leden overtuigen en mobiliseren om voor zichzelf spreekrecht te verkrijgen. Door het verzamelen van vijfentwintig steunbetuigingen kunnen leden deelnemen aan de debatten. Deze wijze van steun verzamelen zorgt voor het zoeken naar nieuwe collectiviteiten op basis van inhoudelijke thema's.

stemmen
In de nieuwe opzet vinden stemmingen al in het voortraject plaats, namelijk via het nog op te zetten online ledenpanel. Daarnaast stelt de werkgroep voor om ook een PvdA-app te ontwikkelen, welke in ieder geval gebruikt kan worden voor stemmingen. Hiermee meent de werkgroep in ieder geval elk lid de mogelijkheid te geven om te stemmen, mocht een lid niet in de gelegenheid zijn om het Congres fysiek te bezoeken.

Hieronder een tabel, welke aangeeft hoe de werkgroep Ledendemocratie in de toekomst de wijzen van agenderen, debatteren en stemmen ziet:

	AGENDEREN	**DEBATTEREN**	**STEMMEN**
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	lid	lid	lid
VOORCONGRES	lid	lid	lid
CONGRES	lid via Voorcongres en/ of Online Platform en via 100 handtekeningen	lid via 25 steunbetuigingen	lid
POLITIEKE LEDENRAAD	lid via 100 handtekeningen	lid	lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

Ten aanzien van de Verenigingsraad stelt de werkgroep, net als ten aanzien van Afdelingen, geen wijzigingen voor. De werkgroep meent namelijk dat de Verenigingsraad vooral de technische kant van de vereniging belicht en geen podium is voor een politiek debat. Wat de werkgroep betreft hoeven niet alle leden zich continu uit te spreken over verenigingsaangelegenheden, maar volstaat het om afgevaardigden hiertoe te mandateren. Ten aanzien van de afdelingen kan worden geconstateerd dat al sprake is van maximale invloed van individuele leden en hoeft dus niks gewijzigd. Wel zijn er ICT-tools die participatie kunnen vergroten. Hierover later meer.

VOORSTELLEN
Uitgaande van de aanbevelingen die voortvloeien uit de rapportage van de commissie Noten ligt een reeks keuzemogelijkheden voor. In lijn met de commissie Noten stelt de werkgroep Ledendemocratie voor om van representatieve democratie te groeien naar directe democratie. Dit betekent dat leden meer inspraak hebben en meer invloed hebben op de besluitvorming binnen de vereniging. De werkgroep Ledendemocratie heeft de keuzemogelijkheden geïnventariseerd bij wijze van dilemma's. Hieronder een beknopte uitwerking van de voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie die volgen uit de verschillende keuzemogelijkheden:

afgevaardigden
Dilemma: De afgevaardigden zijn op dit moment de hoeders van de ledendemocratie. Zij representeren immers de leden van hun afdeling. Echter: leden wensen in toenemende mate hun stem zelf te laten horen en met behulp van de huidige ict-systemen is dat ook mogelijk. Zelf in die mate dat fysieke aanwezigheid bij stemmingen niet eens meer noodzakelijk is. Bovendien zijn afgevaardigden niet altijd in staat, denk aan actualiteit, om ruggespraak te organiseren binnen hun afdeling. Daarnaast hebben afgevaardigden vaak te maken met geringe opkomst bij ALV's. Hierdoor kan de uitslag van een stemming, zeker als het om een gewogen stemming gaat, weliswaar geldend zijn, maar niet representatief voor het PvdA-ledenbestand.

Voorstel: Op de langere termijn is het wenselijk toe te werken naar een directe democratie binnen de PvdA. Door nieuwe informatie- en communicatietechnologie is het mogelijk om alle leden zelf de mogelijkheid te bieden stemrecht uit te oefenen middels elektronisch stemmen via de nog te ontwikkelen PvdA-app. Vanuit het idealistische streven de macht te verdelen stelt de werkgroep voor om dit middels een groeimodel mogelijk te maken. De afgevaardigde wordt hiermee, voor wat betreft Congressen en Politieke Ledendraden in de toekomst afgeschaft. Derhalve moet het eenvoudiger worden voor individuele leden (nieuwe afgevaardigden) om steun te verwerven binnen de partij. Dit op basis van inhoudelijke onderwerpen in plaats van op basis van geografie. De tools die worden ontwikkeld moeten er op gericht zijn om eenvoudig steun te vergaren. Door het verzamelen van vijfentwintig steunbetuigingen kan een lid de rol van de nieuwe afgevaardigde vervullen.

ontkoppeling plaats en tijd
Dilemma: De werkgroep begrijpt het pleidooi van de commissie Noten, om de eenheid van inhoud, plaats en tijd te ontkoppelen. Een dwingende structuur, waarbinnen leden op één fysieke plek samenkomen, vergaderen en besluiten nemen is, meent ook de werkgroep, in deze tijd niet meer per se nodig. Echter: ten aanzien van de factor tijd vindt de werkgroep Ledendemocratie dat er altijd sprake moet zijn van een tijdsbestek waarbinnen een lid een stem uitbrengt. Weliswaar kan een tijdspanne in redelijke mate ruim zijn, bijvoorbeeld ten aanzien van de stemming over een Politiek Leider of een Partijvoorzitter, maar in praktische zin is het niet altijd mogelijk of wenselijk. Denk hierbij bijvoorbeeld aan stemmingen ten aanzien van actuele moties: hierbij is het soms raadzaam, afhankelijk van het onderwerp, om de stemming binnen enkele minuten te voltrekken en de uitslag te presenteren.

Voorstel: Ten aanzien van het uitgangspunt om de eenheid van inhoud, plaats en tijd los te koppelen, adviseert de werkgroep om in het besluitvormingsproces de factor tijd los te laten en raadt, waar het gaat om congresvoorstellen, af om het loslaten van tijdsgebondenheid tot uitgangspunt te definiëren. De werkgroep is tevens van mening dat het bij de behandeling van congresvoorstellen belangrijk is kennis te nemen van de beraadslagingen alvorens een stem wordt uitgebracht. Waar mogelijk, zoals de verkiezingen van de lijsttrekker en partijvoorzitter en het vaststellen van kandidatenlijsten, koppelt de PvdA plaats en tijd wel los. Wat betreft de ontkoppeling van plaats wordt daar verder op ingegaan onder het kopje stemmen.

vaststelling kandidatenlijst
Dilemma: Voor het vaststellen van de kandidatenlijst moet het, zo vindt de werkgroep, voor individuele leden in ruimere mate mogelijk zijn om hun voorkeur kenbaar te maken ten aanzien van een voorgestelde kandidatenlijst. Deze toegenomen invloed van leden, ten aanzien van het samenstellen van een kandidatenlijst, leidt er volgens de werkgroep toe dat het draagvlak voor de kandidaten toeneemt en op hun beurt voelen de kandidaten hierdoor in ruimere mate de verantwoordelijkheid om hun volksvertegenwoordigende rol nadrukkelijker te vervullen.

Voorstel: Voor het vaststellen van de kandidatenlijst moeten individuele leden invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van de lijst. Via elektronisch stemmen is dit mogelijk te maken. Deze manier maakt het mogelijk voor individuele leden om een gewenste rangorde te bepalen. Lijsttrekker en lijstduwers vormen een uitzondering op deze methode, omdat zij reeds direct door de leden gekozen zijn, of omdat zij geen hogere plek op de kandidatenlijst ambiëren. De precieze methodiek zal nader moeten worden uitgewerkt, ten behoeve van de landelijke en Europese lijsten, provinciale lijsten, lokale en waterschapslijsten.

agenda Congres
Dilemma: Hoewel het Presidium het aangewezen orgaan is voor wat betreft de samenstelling van de agenda voor een Partijcongres, is het Congres wel de plaats waar leden het voor zeggen hebben. Hoewel leden wel moties en amendementen kunnen opvoeren, kunnen zij thans geen invloed uitoefenen op de samenstelling van de agenda. De werkgroep kan zich voorstellen dat leden in ruimere mate worden betrokken bij de samenstelling van de agenda.

Voorstel: Door het invoeren van een digitaal Ledenpanel is het mogelijk om leden meer te betrekken bij het opstellen van de Congresagenda. Uitgebreide evaluaties van de congresagenda onder de leden kunnen hierbij helpen: Is het wenselijk om maatschappelijke organisaties spreekruimte te geven tijdens het congres? Hoe vindt men de verdeling van de spreektijden? Middels het in te richten Ledenpanel kunnen we erachter komen wat de leden graag willen. Uiteindelijk leest het presidium uit welke adviezen vanuit het Ledenpanel zijn binnengekomen om vervolgens een agenda op te stellen.

preadvisering
Dilemma: Hoewel de leden van de Partij van de Arbeid uiteindelijk Congresbesluiten nemen, gaat er een sturende rol uit van de preadvisering van het Partijbestuur. De werkgroep begrijpt deze sturing wel, want de hoeveelheid aan moties en amendementen is ieder Congres weer enorm, waardoor de voorbereidingstijd voor de leden beperkt is en de mogelijkheid tot debat gering is. Niettemin acht de werkgroep deze sturing niet wenselijk en meent het middels het ledenpanel, het online platform en de Voorcongressen voldoende instrumenten aan te dragen die ertoe bijdragen dat het aantal moties en amendementen op Congressen in de toekomst zeer sterk wordt gereduceerd, waardoor het Partijbestuur een andere rol in kan nemen.

Voorstel: Doordat slechts een beperkt aantal moties en amendementen wordt doorgeleid naar het congres van de PvdA middels het online platform, de Voorcongressen en het Ledenpanel is het niet meer noodzakelijk dat het Partijbestuur een preadvies uitbrengt. In plaats van preadvisering, licht het Partijbestuur haar opvatting toe. Het idee hierbij is dat het dus niet meer gaat om een stemadvies, maar om een inhoudelijke bijdrage ten aanzien van het onderwerp. Daarmee wordt het advies van het Partijbestuur niet gereduceerd tot een simpel afwijzen, of overnemen, maar worden leden wel in staat gesteld om kennis te nemen van de opvatting van het Partijbestuur.

agendering
Dilemma: Om als individueel lid een punt of overtuiging op de agenda te krijgen van het partijcongres is het noodzakelijk steun te verzamelen. De commissie Noten pleit voor minder moties en minder amendementen, zodat het debat meer waarde krijgt. We willen meer ruimte bieden voor fundamentele discussies.

Voorstel: De wens om minder amendementen en minder moties in te dienen, maar tegelijkertijd leden meer spreekruimte te geven, is volgens de werkgroep prima te ondervangen door het realiseren van een online platform, het organiseren van regionale Voorcongressen en het peilen van het elektronische ledenpanel waarin elk lid zitting kan nemen. Uit deze gremia kunnen de beste voorstellen worden gedestilleerd en worden doorgeleid naar het Congres. In de praktijk van afgelopen jaren is gebleken dat er per agendapunt maximaal vijf amendementen zijn waar flink over gediscussieerd wordt. Om die reden meent de werkgroep dat het de discussie ten goede komt om het aantal te bespreken amendementen tot vijf te maximeren.

debatteren
Dilemma: De Partij van de Arbeid is een vereniging met een grote traditie in het voeren van onderling debat. Echter vanwege de hoeveelheid aan moties en amendementen is het vaak niet goed mogelijk een debat te voeren om elkaar te scherpen in de opinie dan wel te overtuigen.

Voorstel: Op het Congres van de PvdA moet het debat tussen leden centraal staan, zodat leden elkaar kunnen scherpen in onze opvattingen. De werkgroep stelt daarom voor om te gaan werken met debatopstellingen, zodat het Congres uitdagender en spannender wordt om te volgen en om aan deel te nemen. Hierbij kan worden geëxperimenteerd met verschillende debatopstellingen, zoals een Lagerhuisdebat. Op het congres krijgt iedere indiener van het geagendeerde debatpunt spreekrecht, maar leden kunnen ook steun verkrijgen door ter plekke vijfentwintig steunbetuigingen te verzamelen om het debat aan te gaan. Het is ook een optie om via een online tool steun te verzamelen om spreekrecht te genereren. Het Partijbestuur en een vertegenwoordiger van de Tweede Kamerfractie heeft bij elk punt spreekrecht, los van het hebben van voldoende handtekeningen of *likes*.

Ook op een Politieke Ledenraad moet het debat centraal staan. Bij een Politieke Ledenraad moet meer ruimte gemaakt worden voor leden en minder tijd ingeruimd worden voor speeches.

stemmen
Dilemma: Op dit moment is het alleen mogelijk om te stemmen op het Congres van de PvdA. Het is voor leden al wel mogelijk om via een raadpleging te kiezen voor lijsttrekkers of partijvoorzitter. Om barrières weg te nemen voor leden om hun stem uit te kunnen brengen, is het wenselijk om via nieuwe informatie- en technologische ontwikkelingen hun stem uit te brengen. Er is al een afdeling die het mogelijk heeft gemaakt om te stemmen via de moderne communicatietechnologie.

Voorstel: Alle leden krijgen stemrecht op het Congres van de PvdA, en het wordt ook mogelijk gemaakt om thuis te stemmen via de PvdA-app, door het volgen van een livestream. Op die manier wordt de besluitvorming losgekoppeld van een fysieke factor. De stemkaarten en -kastjes worden vervangen door de PvdA-app en mensen zonder smartphone worden ondersteund en begeleid om het stemrecht mogelijk te maken. De verzameling van stemmen van individuele leden en afgevaardigden krijgt in januari 2015 een verhouding van 50 staat tot 50 procent. Vervolgens wordt voorgesteld aan het Congres om alvast uit te gaan van de nieuwe verdeling bij de daarop volgende stemmingen.

statuten en reglementen
Dilemma: De voorstellen om tot een nadere uitwerking van het rapport van de commissie Noten te komen zijn complex en tijdrovend. Om alles aan te passen in statuten en reglementen zijn veel veranderingen voorzien, omdat alles hieromtrent vooralsnog is gebaseerd op de fysieke aanwezigheid van leden.

Voorstel: De wijzigingen ten aanzien van de statuten en reglementen zijn een grote opgave, waardoor de aanpassingen op zijn vroegst kunnen plaatsvinden tijdens het Congres van januari 2016. Dit betreft dan uitsluitend een statutaire bevestiging. Tot die tijd is het mogelijk om te experimenteren met nieuwe methoden.

lokale en provinciale democratie
Dilemma: Op lokaal niveau hebben alle leden een eigen stem. De gewesten kennen een afvaardigingsysteem. Ook op deze niveaus wil de werkgroep Ledendemocratie ruimte bieden voor directe democratie.

Voorstel: Op lokaal en gewestelijk niveau worden besturen geadviseerd om verder te democratiseren door ook aan de slag te gaan met ledenpanels en om voortdurend leden te betrekken bij besluitvormingsprocessen. Hier zijn al enkele goede voorbeelden van bij lokale afdelingen. Die ervaring op afdelingsniveau kan de PvdA gebruiken bij het verder uitwerken van de voorstellen die voorliggen. De invloed van leden is op lokaal niveau groot. Men kan eenvoudig naar een bijeenkomst en men kan altijd van zich laten horen. Bij andere partijgremia is dit niet vanzelfsprekend, terwijl dit wel zo zou moeten zijn. De werkgroep Ledendemocratie stelt voor om de krachtige, lokale democratische processen te gebruiken als voorbeeld om deze kracht ook binnen de andere PvdA-gremia los te maken. De gewestelijke democratisch besluitvorming wordt daarmee gelijkgeschakeld met de wijze waarop het in de afdelingen gebeurt. Het gewest wordt hetzelfde behandeld als een afdeling.

Verenigingsraad
Dilemma: Voor de Verenigingsraad wordt gebruik gemaakt van een afvaardigingsysteem. De Verenigingsraad gaat over alle randvoorwaarden die nodig zijn om een vereniging te laten functioneren en is vooral van technische aard.

Voorstel: Omdat de verenigingsraad vooral gaat over de technische aard van de vereniging stelt de werkgroep voor om dit systeem ongewijzigd te laten.

machtigingen
Dilemma: Op dit moment is het niet mogelijk voor leden om op het congres door een ander lid hun stem uit te laten brengen, indien het lid daar zelf op dat moment niet toe in staat is. Hierdoor gaan stemmen verloren van leden die wel graag hun stem willen laten horen.

Voorstel: Indien een lid niet in de gelegenheid is om tijdens het congres zelf een stem uit te brengen, dan wordt het mogelijk gemaakt om een ander lid daartoe te machtigen. Hierbij wordt, net als bij nationale verkiezingen, een maximum van twee machtigingen per lid aangehouden. De gemachtigde moet voor elke vergadering of ledenraadpleging opnieuw worden gemachtigd. Voorts stelt de werkgroep voor om bij gebleken succes dit systeem ook op gewestelijk en lokaal niveau te hanteren.

participatie
Dilemma: Directe ledendemocratie kan alleen op een goede wijze functioneren als veel leden meedoen aan de beraadslagingen. Door meer macht te leggen bij de leden wordt hun bijdrage ook waardevoller.

Voorstel: De PvdA moet er alles aan doen om de leden te boeien, zodat het aantrekkelijk is om deel te nemen aan de beraadslagingen. Dit kan door het wegnemen van drempels, zoals

plaats en tijd, maar ook door nadrukkelijk de ruimte te creëren voor (online) ontmoeting en (online) debat. Er zullen nieuwe collectiviteiten moeten worden gecreëerd, zodat meer mensen zich weten te verenigen en zich verantwoordelijk voelen voor de richting die de PvdA op gaat. De verenigingsopbouw van de PvdA zal daarom de komende periode verder moeten worden ontwikkeld. Hierbij dient ook aandacht uit te gaan naar voorlichting over de procesgang binnen de PvdA.

mandaat Kamerlid
Dilemma: Door het nadrukkelijker betrekken van leden bij de democratische besluitvorming binnen de PvdA zal het in de toekomst vaker voor kunnen komen dat er spanning ontstaat tussen het mandaat van een Kamerlid (verankerd in de grondwet) en een uitspraak gedaan door het congres.

Voorstel: De PvdA moet nadrukkelijk blijven communiceren dat de Kamerfracties ten aanzien van actuele moties een grondwettelijk verankerd mandaat hebben, waardoor de uitspraak van het congres over een dergelijke motie slechts geldt als een advies. Leden van het Ledenpanel en congresgangers moeten hier meermaals op worden geattendeerd. Desalniettemin is de werkgroep van mening dat een besluit van het Congres niet zomaar terzijde kan worden geschoven.

VORMGEVING
In praktische zin heeft de invoering van een model dat uitgaat van directe democratie enkele, in meerdere of mindere mate, verstrekkende gevolgen. Op de eerste plaats dienen de statuten en reglementen van de PvdA hierop aangepast te worden door de reglementencommissie.

Het is niet mogelijk om alle veranderingsvoorstellen in te dienen voor het Congres van januari 2015. Dat kan pas op zijn vroegst op het Congres van januari 2016. Wel raadt de werkgroep aan reeds in januari 2015 aan het congres de vraag voor te leggen of men, in lijn met de aanbevelingen van de commissie Noten, naar een model van directe democratie wenst te gaan.

Digitale gremia:

1. Online Platform
Het Online Platform is wat de werkgroep betreft een platform waarop alle leden (en in de toekomst eventueel ook kiezers) kunnen aangeven welk thema of welke thema's zij behandeld willen zien worden op het Congres. Om te kunnen filteren welke thema's het meeste draagvlak hebben onder de leden, stelt de werkgroep voor om leden likes te kunnen laten geven op de ingediende voorstellen. Op deze wijze vindt een verzameling van steun plaats. De thema's/onderwerpen die het meest aan steun hebben verworven worden doorgeleid naar het ledenpanel. Het ledenpanel bepaalt vervolgens als adviesorgaan van het presidium of deze punten door worden geleid naar het congres. Het online platform bestaat overigens al achter de schermen.

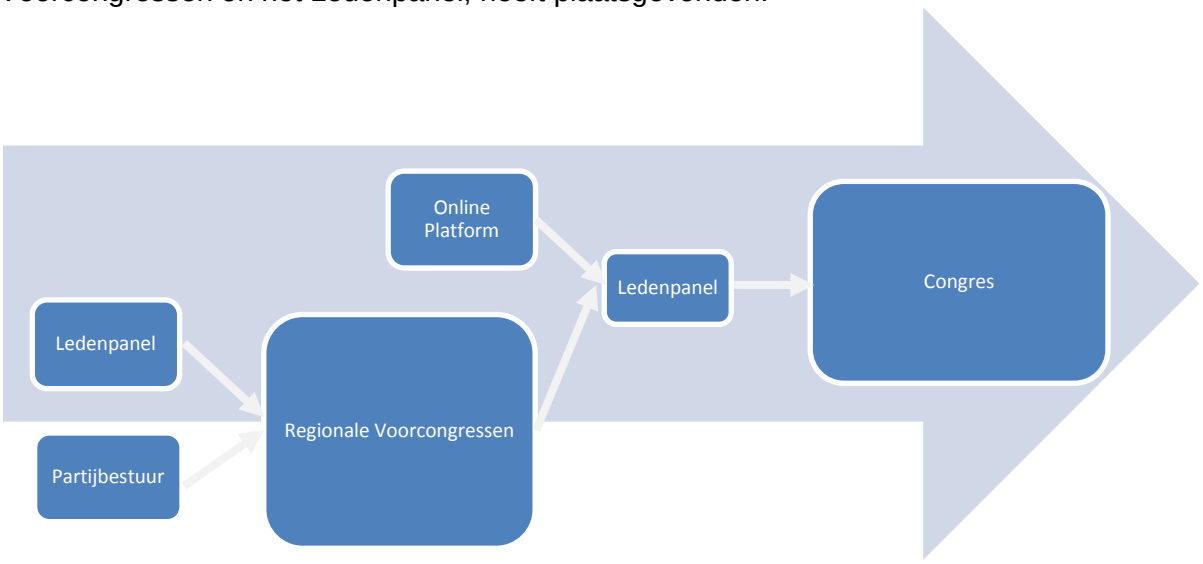
2. Ledenpanel
Het Ledenpanel is te vergelijken met het 1Vandaag-opiniepanel. Voor dit panel kunnen alle leden zich inschrijven. Dit panel buigt zich over de resultaten van de regionale Voorcongressen. Men heeft daarbij drie opties: eens, oneens, geen mening. De vijf resultaten die het meest dicht bij elkaar liggen, dus het meest rijp voor debat zijn, worden op de Congresagenda opgevoerd, ter debat. Vervolgens kan men stemmen via de PvdA-app. Voor wat betreft de moties: indien de steun voor de moties verdeeld blijft, ook na het raadplegen van het Ledenpanel, is het voorstel de motie aan de Congresagenda toe te voegen. Het partijbureau is verantwoordelijk voor het bevorderen van een juiste afspiegeling binnen het ledenpanel ten aanzien van het ledenbestand van de PvdA.

3. PvdA-app
De PvdA-app is een instrument dat in elk geval leden in staat moet stellen om te kunnen stemmen. Door te werken met deze app hoeven leden niet per se fysiek aanwezig te zijn bij de stemmingen tijdens een Congres. Leden kunnen als het ware vanaf iedere denkbare plek ter wereld met een internetverbinding hun stem laten horen. Als voorwaarde kan wel gesteld worden dat er een bepaald opkomstpercentage nodig is om de stemming gegrond te achten. Door het stemmen via de app tijdens congressen is dit vrijwel geborgd. Daarnaast kunnen wij ons voorstellen dat deze PvdA-app ook het Ledenpanel kan bedienen.

Regionale Voorcongressen
Deze bijeenkomsten vinden drie maanden voor het Congres plaats en vinden in ieder gewest plaats. Er zijn dus jaarlijks twaalf regionale Voorcongressen, drie maanden voor het jaarlijkse Congres. Hier komen leden samen om de voor hen belangrijke thema's met elkaar te bespreken. Hierbij is de setting als volgt: op twee tafels liggen voorstellen van het Partijbestuur, op vijf tafels liggen de resultaten van het ledenpanel en op drie tafels liggen binnengekomen moties. Op twee tafels is ook ruimte voor regionale onderwerpen. Vervolgens nemen leden aan de tafels plaats en formuleren zij een standpunt/discussiepunt/moties/amendementen welke zij vervolgens aan het Ledenpanel ter stemming voorleggen. Het standpunt dat men kan innemen is: eens, oneens, geen mening. Indien het standpunt veel steun vergaart bij het Ledenpanel, dan wordt dit opgevoerd op de agenda van het Congres. De discussiepunten met de meeste aanhang worden opgevoerd

richting het congres. Indien de steun voor een motie ernstig verdeeld is, wordt deze motie ook ter stemming voorgelegd aan het Ledenpanel.

toelichting op instrumentarium
Met de vier hierboven nader omschreven tools meent de werkgroep in elk geval ieder lid de mogelijkheid te geven om te agenderen, te debatteren en om te stemmen. De wijze van inrichting leidt ertoe, zo hopen wij, dat het gros aan ingediende moties in blokstemmingen kan passeren, daar de meningsvorming al in het voortraject, namelijk: tijdens de Voorcongressen en het Ledenpanel, heeft plaatsgevonden.

gefaseerde invoering
De werkgroep begrijpt dat een dergelijke omslag van representatieve naar directe democratie niet van de ene op de andere dag is gerealiseerd. Daarom pleit de werkgroep voor een gefaseerde invoering. Om de weg vrij te maken voor een directe democratie dient er een reeks aanpassingen in onze statuten en reglementen gedaan te worden. De werkgroep adviseert om eerst deze aanpassingen te doen en om aansluitend een model van directe democratie in te voeren.

Wel is het belangrijk om alvast in september 2014 de intentie uit te spreken om deze aanpassingen te realiseren, zodat er alvast met een reeks pilots gewerkt kan worden. Het afgelopen Congres zijn reeds een paar experimenten gedaan. Deze zijn positief beoordeeld door de Congresgangers. In aanloop naar het volgende Congres wordt verder gegaan op het experimenteerpad, zodat inzichtelijk wordt wat werkt en wat niet en wat aangepast en/of aangescherpt moet worden. Deze pilot-fase is tevens van belang, om een aantal applicaties en tools te ontwikkelen, welke we nodig zullen hebben bij de concrete vormgeving van directe democratie. Wij vragen de leden om het Partijbestuur hiertoe te mandateren.

Congres op korte termijn
In het geval dat er op korte termijn een Congres moet worden uitgeschreven, bijvoorbeeld vanwege vervroegde verkiezingen, dan zullen procedures in elkaar geschoven moeten worden. Dat is overigens niets nieuws, want dat is nu ook al het geval.

permanente werkgroep
Democratie is nooit af. Daarbij: met de dagelijkse mutaties in het PvdA-ledenbestand is de vereniging tot in het diepst van haar vezels dynamisch. Om de democratie te dienen en de dynamiek te ondervangen, stelt de werkgroep voor om een werkgroep Ledendemocratie permanent te benoemen, om processen te monitoren, het democratische gehalte blijvend te verbeteren en om continu te kunnen blijven vernieuwen ten aanzien van Ledendemocratie.

KOSTEN
Qua kosten legt de werkgroep op dit moment nog geen definitief overzicht op tafel. Wel weet de werkgroep dat er reeds een online platform ontwikkeld is binnen het Partijbureau en dat de PvdA-afdeling Amsterdam reeds een PvdA-app in ontwikkeling heeft. De kosten voor het lanceren van het online platform betreffen 15.000 tot 50.000 euro. De kosten van een app zijn tienduizend euro per jaar, met daarbij een eenmalige investering van vijftienduizend euro.

Naast de materiële kosten is er ook mankracht nodig om de verschillende applicaties naar behoren te kunnen laten functioneren. Dit zal de komende periode van de reglementencommissie en van de medewerkers op het partijbureau een behoorlijke tijdsinvestering vergen.

Naast de kosten staan er ook besparingen tegenover, zoals het minder gebruik maken van poststukken. Elke ledenraadpleging kost de PvdA ruim 25.000 euro.

Waarschijnlijk vraagt een en ander om een investeringen op de langere termijn, welke zich geleidelijk aan zullen terugbetalen, in elk geval in betrokkenheid van leden.

PLANNING
De invoering van meer ledendemocratie binnen de PvdA is niet binnen een dag gerealiseerd. Het is een groeiproces met duidelijke piketpalen. Daar het Congres ook over een aantal zaken zal moeten stemmen, is het van belang de vereniging in het proces mee te nemen. Daarom hieronder een globale planning, ten aanzien van het werk dat verricht moet worden om te komen tot meer ledendemocratie.

oktober 2014
Politieke Ledenraad
Tijdens deze bijeenkomst bespreken de werkgroep en het Partijbestuur de notitie om te komen tot een toename van ledendemocratie binnen de PvdA. Doel hiervan is om draagvlak te creëren voor de plannen, maar ook om feedback vanuit de vereniging te krijgen omtrent de plannen. Mogelijkerwijs zijn er nog verbeterpunten, welke vanuit de vereniging meegegeven worden aan de werkgroep en aan het Partijbestuur

16 en 17 januari 2015
Congres
Tijdens deze bijeenkomst stemt de Vereniging ten aanzien van de plannen om te komen tot meer ledendemocratie. De goedkeuring van het Congres is nodig, omdat statuten en reglementen aangepast moeten worden. Bij toestemming van het Congres kunnen deze aanpassingen in de loop van 2015 gedaan worden en kunnen de hernieuwde statuten en reglementen ter stemming aan het Congres voorgelegd worden tijdens het Congres in 2016. Het mandaat is tevens nodig, zodat het zin heeft om tools te ontwikkelen en pilots op te starten rondom een PvdA-app, een ledenpanel en een online platform. Daarnaast wordt voorgesteld om de verzameling van stemmen van individuele leden en afgevaardigden een verhouding van 50 staat tot 50 procent te laten worden.

februari t/m december 2015
Ontwikkelen van instrumenten om ledendemocratie binnen de PvdA te bevorderen. Tevens is deze periode bestemd om pilots te draaien, zodat het instrumentarium aangepast en/of verbeterd kan worden.

januari 2016
Congres
Tijdens deze bijeenkomst komen aangepaste reglementen en statuten ter stemming voorbij. Zodra ze zijn goedgekeurd kan begonnen worden met de implementatie van de instrumenten welke de ledendemocratie binnen de PvdA bevorderen.

oktober 2016
Voorcongres
In oktober 2016 starten we met regionale Voorcongressen voorafgaande aan het Congres van januari 2017. Deze Voorcongressen worden per provincie gehouden en opgezet in samenwerking met de Gewesten.

februari t/m december 2016
In deze periode worden de ledendemocratische (technische) instrumenten ingebed in de PvdA-vereniging, zodat ze vanaf januari 2017 volledig operationeel zijn.

januari 2017
Congres
Vanaf dit Congres zijn alle instrumenten ten behoeve van meer ledendemocratie operationeel.

Pilots

Wat?	***Wanneer?***
Nieuwe vorm van debatopstelling en ter plekke verzamelen van steunbetuigingen	Januari 2015
Gewesten experimenteren met directe ledendemocratie	Vanaf januari 2015
Via online platform en voorcongres d.m.v. ledenpanel een agendapunt op congres 2016	Oktober 2015
Een stemronde via PvdA-app tijden PLR	September 2015
Een stemronde via de PvdA-app tijdens Congres	Januari 2016

DANKWOORD

Om te komen tot de gedachtevorming welke heeft geleid tot deze notitie heeft de werkgroep gesproken met diverse leden, welke stuk voor stuk een eigen specialisatie rondom ledendemocratie over het voetlicht hebben gebracht. Onze dank gaat uit naar Hans Aertsen, Jan de Bruijn, Stijn Haanschoten, Theo Huibers, Ruud Koole, Han Noten en Frank Poppe.

Tot slot danken wij het Partijbestuur voor het in ons gestelde vertrouwen.

Met vriendelijke groet,
werkgroep Ledendemocratie

Bart van Bruggen
Karen Kuipers
Marnix Norder
Wouter Struijk
Jan Blom, directeur Partijbureau
Jochem Rietjens, ambtelijk secretaris